

significant theoretical discourse of opposition in homiletics and its practical implementation Beatitudes; linguistic's analysis of the Beatitudes in the light of pragmatics. The most important source of preaching, which sheds light on its natural pragmatic nature and the methodological and practical aspects of pronunciation of words is actually preaching of Jesus Christ, and – the Holy Scriptures, which serves as a model for the construction Preaching in the current clergy. Decisive role in creating pragmatic effect impact on the recipient, based on consideration of the Beatitudes in the records of the Apostles, a lexical space and rising position in its semantic units by semantic significance.

Keywords: *lingvopragmatic of religion, homiletics, the Commandments of the Beatitudes, invention, ethnospecific and mentefacts, persuasion.*

Л. М. Матусевич
Вінницький національний медичний університет
імені М. І. Пирогова

КОМУНІКАТИВНА СИТУАЦІЯ ДОЗВОЛУ В УКРАЇНСЬКОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

У статті розглянуто комунікативну ситуацію як форму організації комунікативного процесу, її інваріантні ознаки та структуру. Визначено поняття комунікативної ситуації дозволу, описано її компоненти, специфіку реалізації в українському діалогічному дискурсі. Установлено, що комунікативна ситуація дозволу – це асиметрична кооперативна мовленнєва ситуація, що відіграє важливу роль у регулюванні міжособистісної взаємодії учасників спілкування.

Ключові слова: *комунікативна ситуація, дозвіл, запит дозволу, діалогічний дискурс.*

Загальною тенденцією сучасної лінгвістики є інтерес до дослідження міжособистісної мовленнєвої взаємодії. Комунікативна ситуація є одним з основних складників процесу спілкування. Комунікація – це ситуативно-обумовлене явище, її структура визначається послідовною зміною конкретних ситуацій спілкування. У зв'язку з цим актуальною постає проблема опису різнопланових комунікативних ситуацій з позицій дискурсивно-прагматичного та антропоцентричного підходів до їх вивчення.

У сучасній лінгвістиці існують окремі наукові розвідки, присвячені дослідженню структурних, функціональних, когнітивно-прагматичних характеристик комунікативних ситуацій спокуси [9], освідчення в коханні [7], виправдання [5], ток-шоу [16] та інших на матеріалі різних мов. Однак комунікативна ситуація дозволу до сьогодні не була об'єктом окремого дослідження.

Метою нашої розвідки є комплексний аналіз комунікативної ситуації дозволу в українському діалогічному дискурсі. Реалізація мети передбачає розв'язання таких завдань: визначити поняття комунікативної ситуації дозволу, описати її структуру та функціонально-прагматичні особливості.

Ситуація – це сукупність умов та обставин, що створюють певне становище, викликають ті чи інші взаємини людей [4, с. 1127]. Комунікативна ситуація – конкретна ситуація спілкування, в яку входять партнери по комунікації і яка спонукає її учасників до міжособистісної інтеракції [2, с. 337]. О. О. Селіванова вважає, що комунікативну ситуацію можна розглядати як складну нерівноважну синергетичну систему, що функціонує шляхом взаємодії її складників як окремих систем під впливом зовнішнього середовища [11, с. 39–40].

Під комунікативною ситуацією Н. І. Формановська розуміє складний комплекс зовнішніх умов спілкування та внутрішніх станів комунікантів, які представлені в мовленнєвому відтворенні – висловленні, дискурсі. Цей комплекс, з одного боку, породжує мовлення, а з іншого – відображається у мовленні у своїх суттєвих компонентах [14, с. 42]. Таке визначення враховує екстралінгвістичні фактори ситуації спілкування, особистісні якості учасників комунікації, а також їхню взаємодію, тому, на нашу думку, найбільш лаконічно і повно відображає сутність поняття комунікативної ситуації.

Комунікативна ситуація має власні параметри самоорганізації, які упорядковують нерівноважність її системної організації та протистоять різноманітним деструктивним внутрішнім і зовнішнім чинникам [11, с. 40]. Комунікативна ситуація є вихідним фактором спілкування, що спонукає людину до комунікативної взаємодії. Вона визначає мовленнєву поведінку мовця, способи реалізації його комунікативної інтенції (стратегії, тактики тощо).

Інваріантними ознаками комунікативної ситуації є такі параметри:

- інтеракція (комунікативна взаємодія);
- антропоцентричність (діяльність комунікантів – людей);
- параметри цілісності (інтеграція всіх складників комунікативної ситуації на підставі комунікативної взаємодії) та замкненості (обмеженість складу комунікантів, відповідні час і простір, інтенційно-стратегічні програми партнерів, обставини комунікативного акту);
- дискретність (віддільність фаз продукування повідомлення і його сприйняття навіть у комунікації “тут і зараз”);
- інформативність (продукування інформації свідомістю мовця або автора тексту, а також формування інформаційного масиву у свідомості адресата або читача, який сприймає це повідомлення);
- континуальність (динаміка комунікативного акту в певних умовах його здійснення);
- контекстуальність (умови комунікації, соціальні, етнічні, психологічні, культурні та інші чинники, що впливають на перебіг акту комунікації) [11, с. 95-98].

У фрагменті спілкування, коли один співрозмовник запитує дозвіл, а інший надає його, відбувається комунікативна взаємодія між двома людьми, що передбачає продукування та сприйняття інформації учасниками комунікації. Ця ситуація відбувається за певних обставин (неможливість здійснення бажаної дії для одного з комунікантів без дозволу іншого), у відповідному часі та просторі. На основі наявності усіх інваріантних ознак виділяємо комунікативну ситуацію дозволу в українському діалогічному дискурсі.

Стандартна комунікативна ситуація – типова комунікативна ситуація, що повторюється і характеризується використанням стандартних мовленнєвих засобів (знайомство, привітання, прощання, співчуття та ін.) [12]. При цьому мовець діє відповідно до визначальних для такої ситуації ознак. Комунікативна ситуація дозволу є стандартною, адже характеризується повторюваністю, а учасники спілкування послуговуються стандартними мовленнєвими засобами для реалізації своїх інтенцій (отримання дозволу або надання його). Напр.: *[Вічний]: – Можна? [Оленка]: – Заходьте* (О. Коломієць, “Голубі олені”); *– Дозвольте, я продовжу, – звернувся до решти присутніх радник-представник. – Продовжуйте, офіцере, ми слухаємо, – замість решти відізвався Марков* (В. Єшкілев, “Тінь попередника”).

У науковій літературі існують різні варіанти структурування стандартної комунікативної ситуації, яка може мати елементну й рівневу стратифікацію. Елементна стратифікація передбачає виокремлення різних елементів комунікативної ситуації. Так, Р. Якобсон виділяє 6 компонентів комунікативної ситуації: адресант, адресат, контакт, повідомлення, контекст, код. Контакт трактується як взаємодія між комунікантами, під повідомленням (текстом) розуміється певна інформація, передана одним суб'єктом іншому, під кодом — мова, якою реалізується висловлення [17, с. 81].

Російський мовознавець І. П. Сусов запропонував таку схему комунікативної ситуації: “Я – повідомляю тобі – у певному місці – у певний час – за допомогою певного висловлювання – про такий предмет – через певний мотив чи причину – з такою метою або наміром – за таких передумов чи обставин – у такий спосіб” [13, с. 9]. Таким чином, комунікативна ситуація визначається локальними й темпоральними параметрами, комунікативною діяльністю мовців, способами досягнення мети.

За В. І. Беліковим і Л. П. Крисіним комунікативна ситуація складається з таких ситуативних змінних: мовець, слухач, відносини між мовцем і слухачем і пов'язана з цим тональність спілкування (офіційна – нейтральна – дружня); мета спілкування; засіб спілкування (мова або її підсистема, а також

парамовні засоби); спосіб спілкування (усний – письмовий, контактний – дистантний); місце спілкування [3, с. 61].

У структурі комунікативної ситуації А. Ю. Маслово виділяє місце і час, відомі комунікантам; адресанта повідомлення із заданими мовленнєвими зобов'язаннями; адресата, що володіє або наділяється певними пресупозитивними властивостями (виробничим досвідом, інтересами, цілями, знаннями); цілеспрямовану тему повідомлення [8, с. 35].

Рівнева стратифікація (за концепцією І. П. Сузова) – це виокремлення трьох рівнів у межах комунікативної ситуації: формально-семіотичного, когнітивно-інтерпретаційного та соціально-інтерактивного. Ці рівні взаємодіють один з одним, оскільки кожний складник комунікативної ситуації відповідним чином інтегровано до наведених рівнів [11, с. 99].

Як бачимо, більшість науковців виділяють однакові компоненти комунікативної ситуації у різній інтерпретації. Лінгвістичний аналіз комунікативної ситуації дозволу здійснюємо на основі таких її складників: 1) комуніканти; 2) висловлення (повідомлення, текст); 3) обставини, сфера спілкування; 4) процеси вербалізації і розуміння; 5) комунікативні та практичні цілі учасників комунікації та їх реалізація. У кожній конкретній ситуації спілкування ці складники отримують своє власне наповнення. Напр.: *Ось Андрій, занепокоєний тим, що його щось кусає за палець ноги, дивиться вниз на свої черевки й бачить, як з-за ранта виповзає блощиця (...). Тоді підводить очі на презирливе, нахилене над столом обличчя слідчого: – Слідчий!.. – Ну? – Дозвольте слово мовити. – Ага, надумав? Ну, говори, – відгукнувся Сергєєв жваво. – Дозвольте блощицю вбити. – Де?! – скидається слідчий. – Ось... Повзе по підлозі... до столу... З черевика вилізла... – Що ж ти, гад, наніс блощиць, щоб твого слідчого зжерли?! Бий!.. Лусь. Андрій дістає блощицю ногою й придмує, а очима дивиться на слідчого (І. Багрянний, “Сад Гетсиманський”).* В аналізованій ситуації комунікантами виступають ув'язнений Андрій Чумак та слідчий управління НКВД Сергєєв. Початок розмови ініціює Андрій запитом дозволу, усвідомлюючи вищий статус слідчого (*Дозвольте слово мовити*), а також питає дозволу на здійснення свого наміру (*Дозвольте блощицю вбити*). Процес вербалізації та розуміння інформації проходить успішно і слідчий надає відповідні дозволи (*Ну, говори!; Бий!*). Сфера спілкування – офіційна. Розмова відбувається вночі у приміщенні для допиту ув'язнених, їй передують довге мовчання. Загальна атмосфера спілкування напружена.

Таким чином, для успішної реалізації комунікативної ситуації дозволу необхідно, щоб комунікант з метою отримання дозволу вступив у контакт з іншим комунікантом, який наділений правом надати цей дозвіл. За певних обставин спілкування мовці висловлюють свої повідомлення, а саме: запит дозволу та позитивну відповідь – дозвіл.

Основними критеріями визначення типу комунікативної ситуації з позицій прагматичного підходу є:

- 1) кількість учасників спілкування та характер зв'язку між ними;
- 2) комунікативна мета мовця;
- 3) характер реактивних мовленнєвих дій адресата;
- 4) результат мовленнєвих дій комунікантів.

Відповідно до першого параметру розрізняють ситуації міжособистісного спілкування, ситуації спілкування у групі, ситуації масової комунікації. Висловлення дозволу найчастіше зустрічаються у ситуаціях міжособистісного спілкування, для ефективної реалізації яких необхідною умовою є безпосередній контакт двох учасників комунікації (адресанта запиту і суб'єкта дозволу). Проте спілкування у групі та масова комунікація також є сферами функціонування комунікативної ситуації дозволу. Такі ситуації передбачають наявність конкретної особи, установи, організації, що має право надавати дозвіл та групи людей (більше двох осіб або великої соціальної групи), якій адресовано дозвіл. Ці ситуації, як правило, носять офіційний характер і реалізуються переважно у писемній та друкованій комунікації. Напр.: *Просимо дозволити нам бути відсутніми на заняттях у зв'язку з участю у концерті до Дня міста. Дозволяю* (із заяви студентів деканові); *Мер Полтави: “Я дозволяю курити в туалеті всім”* (суспільно-політичний портал Deroua).

За характером зв'язку між учасниками спілкування комунікативна ситуація може бути симетричною або асиметричною. Перша характеризується рівноправністю, однаковими позиціями партнерів спілкування. Комунікант, що надає дозвіл, як правило, має вищий соціальний та комунікативний статус порівняно з мовцем, який просить дозволу, тому комунікативну ситуацію дозволу відносимо до асиметричних ситуацій спілкування, які відображають стосунки домінування одного з комунікантів і виявляються у статусно-фіксованій інтеракції.

Відповідно до комунікативної мети мовця виділяють ситуацію-спонукання, ситуацію-повідомлення і ситуацію-запитання. Висловлення дозволу мають на меті спонукати співрозмовника до виконання певних дій чи зміну стану, на здійснення яких він і просив дозволу, а одним із засобів його реалізації є імператив, тому комунікативна ситуація дозволу – це ситуація – спонукання. Напр.: – *Добре, то я можу йти спати далі? – Йди* (Н. Шевченко, О. Шевченко, “Оксамитовий перевертень”); – *Ви ж не образитеся, Ідеєчко, якщо я Вас іще щось питаю? – Питайте, Розочко!* (М. Гримич, “Варфоломієва ніч”); – *Я до вас. Давно вас не бачив. – Заходь* (А. Дністровий, “Дрозофіла над томом Канта”).

Аналіз ситуації спонукання показав існування у побутовій сфері спілкування різних типів ситуацій, які виділяють у залежності від фактору

підготовленості / непідготовленості мовлення [15, с. 262–263]. Виділяємо спонтанні та заплановані ситуації дозволу. До запланованих належать ситуації, де вираження мовцем інтенції запиту дозволу є підготовленим і більш усвідомленим. Напр.: – *До речі... – замовк, відвів погляд. – Можу попросити у вас про особисту послугу? – Безумовно, – а в голосі тривога. – Тільки без питань! Просто виконайте. Як ви це завжди робили. – Добре...* (Люко Дашвар, “Біті є. Макс. Книга 2”); – *Ви мало не щодня ходили в гори з етюдником. Дозвольте поцікавитися, вдалося зробити щось за цей час? – Можу показати* (П. Загребельний, “Диво”). Для спонтанної ситуації дозволу характерне мимовільне виникнення наміру просити дозволу, викликане різноманітними факторами: зміною обставин спілкування, зацікавленістю співрозмовника, появою нових тем розмови, предметів обговорення та ін. Напр.: – *Темні плями. Рухаються, – Гвен наблизилася до монітору. – Можна збільшити зображення? – Будь ласка* (В. Єшкілев, “Тінь попередника”); – *Схоже на банани, – каже тітка Павлина. Піднімає метркову ковбасу, нюхає, пробує сколупнути тверду лискучу шкірку. – Жоро, їх їсти можна? – Можна!* (А. Дімаров, “Друга планета”). Серед фактичного матеріалу мають місце і проміжні ситуації, які виникають спонтанно, але містять питання, що мають на меті з’ясувати наміри співрозмовника і таким чином підготувати прохання про дозвіл. Напр: [Прина] (підводячись): – *І все-таки я піду. Вам слід побути одній. (Після паузи). Ви, здається, збиралися завтра їхати на цвинтар? [Мати]: – Так... [Прина]: — Якщо дозволите, я до вас приєднаюся, що б ви не вирішили. Усе-таки він мій дідусь* (О. Погребінська, “Дев’ятий місячний день”).

Слід зазначити, що в офіційному спілкуванні переважають заплановані ситуації дозволу, оскільки в умовах формальної взаємодії мовці зобов’язані дотримуватися чіткої лінії поведінки, заздалегідь планувати і точно виражати свої прохання, пропозиції, накази і т.д. Напр.: – *Дозвольте, будь ласка, наступного місяця використати два тижні моєї відпустки. – Дозволю* (розм.).

За критерієм характеру реактивних мовленнєвих дій адресата виокремлюють комунікативні ситуації згоди, відмови, обіцянки, вдячності, мовчання та ін. Класифікація, в основі якої лежить результат мовленнєвих дій співрозмовників, передбачає поділ комунікативних ситуацій на успішні та неуспішні. В успішній комунікативній ситуації мовці реалізують свої задуми і досягають бажаного кінцевого результату спілкування. Успішність комунікативної ситуації дозволу обумовлена наявністю у ній позитивної відповіді на запит дозволу. Напр.: – *Мамо, можна я залишуся у таборі ще на один тиждень? – Залишайся, як тобі тут так подобається* (розм.). Існує інший сценарій розгортання подій: на запит дозволу мовець отримує негативну відповідь, таким чином реалізується ситуація заборони. Напр.: –

Мамо, можна я залишуся у таборі ще на один тиждень? – Ні, поїдеш додому (розм.).

Науковці розмежовують також кооперативні, некооперативні (конфліктні) та проміжні комунікативні ситуації [6, с. 285; 1, с. 3]. На думку Н. Ф. Пономарьова, завданням кооперативної комунікації є формування позитивної суспільної думки про адресанта та встановлення партнерських відносин із адресатом, а конфліктна комунікація спрямована на протидію в цілому та руйнування взаєморозуміння між комунікантами [10, с. 31]. Кооперативна комунікативна ситуація – це комунікативна ситуація, що повторюється й характеризується використанням стандартних мовленнєвих засобів, в якій комуніканти мають однакове уявлення про комунікативні цілі один одного або про взаємний розподіл комунікативних ролей, і між ними встановлюються партнерські відносини [6, с. 287]. Комунікативна ситуація дозволу є кооперативною, оскільки мовці прагнуть досягти взаєморозуміння та партнерських стосунків, керуються принципом кооперації.

Отже, комунікативна ситуація дозволу – це асиметрична кооперативна мовленнєва ситуація, у якій мовленнєві дії одного з комунікантів спрямовані на спонукання іншого комуніканта надати дозвіл на виконання певних дій або на зміну існуючого стану справ, а іншого – на надання цього дозволу, які реалізуються за допомогою мовних засобів вираження семантики запиту дозволу та дозволу. Перспективою подальших наукових розвідок є детальний аналіз основних компонентів комунікативної ситуації дозволу, зокрема, характеристика комунікантів та опис комунікативно-прагматичних особливостей мовленнєвого акту дозволу.

Л і т е р а т у р а :

1. *Андреева В. Ю.* Стратегии и тактики коммуникативного саботажа : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 “Теория языка” / В. Ю. Андреева. – Курск, 2009. – 22 с.
2. *Бацевич Ф. С.* Основи комунікативної лінгвістики : [підруч.] / Флорій Сергійович Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.
3. *Беликов В. И.* Социолінгвістика / В. И. Беликов, Л. П. Крысин. – М. : Изд-во РГГУ, 2001. – 439 с.
4. Великий тлумачний словник української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.-Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2003. – 1440 с.
5. *Корольов І. Р.* Комунікативна ситуація “виправдання” : прагматичний та лінгвокультурний виміри : [монографія] / Ігор Русланович Корольов. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2009. – 223 с.
6. *Корольов І. Р.* Різномовні кооперативні комунікативні ситуації як об’єкт лінгвістичних досліджень / І. Р. Корольов // Сучасні дослідження з іноземної філології. – 2010. – Вип. 8. – С. 285–291.

7. *Кушнір Н. О.* Вербалізація чуттєвих інтенцій у російському діалогічному мовленні (на матеріалі комунікативної ситуації “освідчення в коханні”) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 “Російська мова” / Н. О. Кушнір. – К., 2005. – 16 с.
8. *Маслова А. Ю.* Введение в прагмалингвистику : [учеб. пособ.] / Алина Юрьевна Маслова. – М. : Флинта ; Наука, 2007. – 152 с.
9. *Мосейчук О.* Когнітивно-прагматичний аналіз комунікативної ситуації СПОКУСА (на матеріалі англомовного кінодискурсу) / О. Мосейчук, Н. Матушевська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. – 2015. – Вип. 22. – С. 149–157.
10. *Пономарев Н. Ф.* Информационная политика органа власти : пропаганда, антипропаганда, контрпропаганда / Николай Федорович Пономарев. – Пермь : Изд-во ПГТУ, 2007. – 185 с.
11. *Селіванова О. О.* Основи теорії мовної комунікації : [підруч.] / Олена Олександрівна Селіванова. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2011. – 350 с.
12. *Стернин И. А.* Понятие коммуникативного поведения и проблемы его исследования / И. А. Стернин // Русское и финское коммуникативное поведение. – Воронеж : Изд-во ВГТУ, 2000. – С. 4–20.
13. *Сусов И. П.* Прагматическая структура высказывания / И. П. Сусов // Языковое общение и его единицы : межвуз. сб. науч. тр. – Калинин, 1986. – С. 7–11.
14. *Формановская Н. И.* Речевое общение : коммуникативно-прагматический подход / Наталья Ивановна Формановская. – М. : Рус. язык, 2002. – 216 с.
15. *Ярмаркина Г. М.* Жанр просьбы в неофициальном общении : риторический аспект / Г. М. Ярмаркина // Жанры речи : сб. науч. ст. – Саратов : Колледж, 2002. – Вып. 3. – С. 262–268.
16. *Ярошевська М. О.* Основні учасники комунікативної ситуації ток-шоу (на матеріалі французьких телевізійних ток-шоу полемічного типу) / М. О. Ярошевська, Т. В. Бурмістенко // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2013. – Вип. 46, ч. 4. – С. 404–415.
17. *Jakobson R.* The Framework of Language / Roman Jakobson. – East Lansing : University of Michigan Press, 1980. – 132 p.

R e f e r e n c e s :

1. *Andreyeva V. Yu.* Strategii i taktiki kommunykativnogo sabotazha [Strategy and tactics of communicative sabotage] : avtoref. dis. na soiskaniye uch. stepeni kand. filol. nauk : spets. 10.02.19 “Teoriya yazyka” / V. Yu. Andreyeva. – Kursk, 2009. – 22 s.
2. *Batsevych F. S.* Osnovy komunikativnoy linhvistyky [The basics of communicative linguistics]: [pidruch.] / Floriy Serhiyovych Batsevych. – K. : Akademiya, 2004. – 344 s.
3. *Belikov V. I.* Sotsiolingvistika [Sociolinguistics] / V. I. Belikov, L. P. Krysin. – M. : Izd-vo RHHU, 2001. – 439 s.

4. Velykyy tлумachnyy slovnyk ukrayinskoyi movy [A big explanatory of the Ukrainian language] / [uklad. i holov. red. V. T. Busel]. – K.-Irpın : VTF “Perun”, 2003. – 1440 s.
5. Korolov I. R. Komunikatyvna sytuatsiya “vypravdannya”: prahmatychnyy ta linhvokulturnyy vymiry [Communicative situation “excuse”: linguacultural and pragmatic dimensions]: [monohrafiya] / Ihor Ruslanovych Korolov. – K. : VPTs “Kyivskyy universytet”, 2009. – 223 s.
6. Korolov I. R. Riznomovni kooperatyvni komunikatyvni sytuatsiyi yak obyekt linhvistychnykh doslidzhen [Multilingual communicative cooperative situations as an object of linguistic research] / I. R. Korolov // Suchasni doslidzhennya z inozemnoi filolohiyi. – 2010. – Vyp. 8. – S. 285–291.
7. Kushnir N. O. Verbalizatsiya chuttyevykh intentsiy u rosiiskomu dialohichnomu movlenni (na materialy komunikatyvnoyi sytuatsiyi “osvidchennya v kokhanni”) [Verbalization of sensible intentions in the Russian dialogical speech (based on the communicative situation “love confession”): avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: spets.10.02.02 “Rosiiska mova” / N. O. Kushnir. – K., 2005. – 16 s.
8. Maslova A. Yu. Vvedeniye v pragmalingvistiku [Introduction to pragmalinguistics]: [ucheb. posob.] / Alina Yuryevna Maslova. – M. : Flynta ; Nauka, 2007. – 152 s.
9. Moseychuk O. Kohnityvno-prahmatychnyy analiz komunikatyvnoyi sytuatsiyi SPOKUSA (na materialy anhlomovnoho kinodyskursu) [Cognitive pragmatic analysis of the communicative situation TEMPTATION (based on the material of the English film discourse)] / O. Moseychuk, N. Matushevska // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni M. Kotsyubynskoho. – 2015. – Vyp. 22. – S. 149–157.
10. Ponomarev N. F. Informatsionnaya politika organa vlasti : propaganda, antipropaganda, kontrpropaganda [Information authority policy : propaganda, antipropaganda, counter-propaganda] / Nykolay Fyodorovich Ponomaryov. – Perm : Yzd-vo PGTU, 2007. – 185 s.
11. Selivanova O. O. Osnovy teoriiy movnoyi komunikatsiyi [The basics of the verbal communication theory]: [pidruch.] / Olena Oleksandrivna Selivanova. – Cherkasy : Yu. Chabanenko, 2011. – 350 s.
12. Sternyn I. A. Ponyatiye kommunikativnogo povedeniya i problemy yego issledovaniya [The concept of communicative behavior and the problems of its study] / I. A. Sternyn // Russkoye i finskoye kommunikativnoye povedeniye. – Voronezh : Izd-vo VHTU, 2000. – S. 4–20.
13. Susov I. P. Pragmaticheskaya struktura vyskazyvaniya [The pragmatic structure of statement] / I. P. Susov // Yazykovoye obshcheniye i yego yedynitsy : mezhvuz. sb. nauch. tr. – Kalinin, 1986. – S. 7–11.
14. Formanovskaya N. I. Rechevoye obshcheniye : kommunikativno-pragmaticheskyy podkhod [Speech communication : communicative and pragmatic approach] / Natalya Ivanovna Formanovskaya. – M. : Rus. yazyk, 2002. – 216 s.
15. Yarmarkina G. M. Zhanr prosby v neofitsialnom obshchenii : ritoricheskyy aspekt [Genre of request in informal communication : the rhetorical aspect] / G. M. Yarmarkina // Zhanry rechi : sb. nauch. st. – Saratov : Kolledzh, 2002. – Vyp. 3. – S. 262–268.

16. Yaroshevska M. O. Osnovni uchashnyky komunikatyvnoyi sytuatsiyi tok-shou (na materialy frantsuzkykh televiziynykh tok-shou polemichnoho typu) [The main participants of the communicative situation talk show (based on the French television talk shows of the polemical type)] / M. O. Yaroshevska, T. V. Burmistenko // *Movni i kontseptualni kartyny svitu : zb. nauk. pr.* – K. : VPTs “Kyivskiy universytet”, 2013. – Vyp. 46, ch. 4. – S. 404-415.
17. Jakobson R. *The Framework of Language* / Roman Jakobson. – East Lansing : University of Michigan Press, 1980. – 132 p.

Матусевич Л. М. Коммуникативная ситуация разрешения в украинском диалогическом дискурсе.

В статье рассматривается коммуникативная ситуация как форма организации коммуникативного процесса, ее инвариантные признаки и структура. Определено понятие коммуникативной ситуации разрешения, описаны ее компоненты, специфика реализации в украинском диалогическом дискурсе. Установлено, что коммуникативная ситуация разрешения – это ассиметричная кооперативная речевая ситуация, которая играет важную роль в регулировании межличностного взаимодействия участников общения.

Ключевые слова: коммуникативная ситуация, разрешение, запрос разрешения, диалогический дискурс.

Matusевич L. M. Communicative situation of permission in the Ukrainian dialogical discourse.

The article deals with the communicative situation as a form of organization of communicative process, its invariant features and structure. The concept of the communicative situation of permission and its components are defined, its functional and pragmatic peculiarities and specific implementation in the Ukrainian dialogical discourse are described. It is distinguished that the analyzed situation plays an important role in regulating interpersonal interaction between participants of the communication. Its components appear to be communicants, expressions (the request for permission and permission), circumstances, the sphere of communication, processes of verbalization and understanding, communicative and practical purposes of the communication participants and its implementation. Such characteristics of the communicative situation of permission as frequency and the usage of standard tools of speech by the partners to express their intentions, determine its belonging to the standard communicative situations. Communicative situation of permission is an asymmetrical cooperative speech situation in which speech actions of one of the communicants are aimed to encourage the other communicant to give the permission for the performing of the certain actions or to change the existing situation, and the other communicant to provide such permission, which are implemented with the help of language means of expression of the semantics of request for permission and permission.

Keywords: communicative situation, permission, request for permission, dialogical discourse.